

מקורות לעיון במס' פסחים: פרק מקום שנהגו

דף יג

מ. זילברמן

אדר א' תשע"א

(ג:) **מלאכה במוצאי שבת**. איתא בגמ' גופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה ובמוצאי שבת ובמוצאי יום טוב ובמוצאי יום הכפורים ובכל מקום שיש שם נידנוד עבירה לאתווי תענית ציבור אינו רואה סימן ברכה לעולם, ע"כ. וצ"ב גדר המניעה ממלאכה במוצאי שבת. תנן בשבת קנן. אין מחשיכין על התחום לשכור לו פועלים ולהביא פירות אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו, ע"כ. איתא בגמ' שם קנן: אבל מחשיכין ואף על גב דלא אבדיל והאמר רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אליעזר בן יעקב אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל. וכי תימא דאבדיל בתפלה והאמר רב יהודה אמר שמואל המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס וכי תימא דאבדיל על הכוס כוס בשדה מי איכא. תרגמא רבי נתן בר אמי קמיה דרבא בין הגיתות שנו. אמר ליה רבי אבא לרב אשי במערבא אמרינן הכי המבדיל בין קודש לחול ועבדינן צורכין אמר רב אשי כי הויןא בי רב כהנא הוה אמר המבדיל בין קודש לחול ומסלתינן סילתי (פירש"י חוטבין עצים), ע"כ. ונחלקו הראשונים בהנהגת בני מערבא ורב כהנא. לפי הרי"ף שם ע"פ הר"ן (סד: בדפי הרי"ף) ברכו ברכה קצרה דהמבדיל בין קדש לחול בשם ומלכות ועל הכוס. ולדעתו זוהי כוונת הגמ' בפסחים קג: דהמבדיל בין קדש לחול היינו הבדלתו של רב י. אך לפי רש"י, שכתב "המבדיל בין קודש לחול להיכרא בעלמא ללוות את המלך", הסביר הר"ן דלא הי' שם במלכות ולא בכוס, אלא אמירת המבדיל בין קדש לחול אף בלי שם ומלכות ובלי כוס מתיר שמירת והבאת פירות לאחר השבת, ועדיין יצטרף לברך על הכוס בהמשך.

והסביר הגרי"ז בחי' על הרמב"ם (פכ"ט שבת ה"ה) דנחלקו רש"י והרי"ף בטעם איסור מלאכה במוצאי שבת. דלהרי"ף אין איסור מלאכה במוצאי שבת המשך מאיסור מלאכה בשבת, אלא דין בהבדלה. דכמו דאסור לטעום קודם הבדלה כך אסור לעשות מלאכה קודם הבדלה, וזה מדוייק בלשון הגמ' שם דאסור לעשות חפציו קודם שיבדיל, כמו שמצינו בברכות יד. דאסור לעשות חפציו קודם שיתפלל. [אך יש להעיר על זה דהגרי"ז כתב דבריו אף להרמב"ם, והרמב"ם לא כתב לשון עשיית חפצים אלא לשון איסור מלאכה.] ולכן רק נותר מלאכה אם קיים מצות הבדלה בברכה בשם ומלכות ועל הכוס. אך לדעת רש"י איסור מלאכה קודם הבדלה היינו המשך מאיסור מלאכה בשבת, וכדבריו בסוגיין דהוי משום כבוד שבת, וכדי להתיר איסור זה לא בעינן הבדלה שלמה וסגי או בהבדלה בתפלה או באמירת המבדיל ביו קדש לחול אף בלי שם ומלכות. והוסיף הגרי"ז דאם איסור מלאכה במוצאי שבת הוא דין בהבדלה יותר מסתבר שלא כל מלאכה וכל מקרה אסורה. וכתב דלזה א"ש שיטת הרבינו ירוחם שכתב דהאיסור רק ב"מלאכה גמורה" כגון כותב ואורג, אבל לא בהדלקת הנר או בהוצאה מרשות לרשות. דלדבריו לא כל המלאכות אסורות. והביאו הב"י (סי' רצט) ודחאו דמגנין לחלק בין המלאכות, אך הרמ"א (שם ס"י) הביאו כי"א. וכדברי הגרי"ז כתב הט"ז (סק"ט), "ומסתבר הוא שלא הצריכו לזה אלא במלאכה שהיא מלאכת אומן דהיינו מה שאין יכולת ביד כל

אדם כההיא דחטיבת עצים שיש בו טורח אבל הדלקת נר והוצאה אין שייך אומן לזה . [אך יש להעיר על דברי הגרי"ז דהרמ"א הביא דבריו הרבינו ירוחם להלכה (כ"א) ומ"מ נקטינן להלכה כרש"י דהמבדיל בין קדש לחול מתיר איסור מלאכה אף בלי שם ומלכות ובלי כוס .] אך בעה"ש (סכ"א) כתב להיפך מהגיר"ז בדעת רש"י והרבינו ירוחם . דלרש"י איסור מלאכה במוצאי שבת אינו המשך מאיסור מלאכה בשבת אלא משום היכר לתת ל ב לזכור לעשות הבדלה . וכיון שאסור רק משום היכר סגי באמירת המבדיל בלי שם ומלכות ובלי כוס . והיכר רק שייך במלאכה דמינכרא כעבודה, ולא במה ששם מלאכה עליו כגון הדלקת נרות.

(ג:) **איסור מלאכה בערב פסח אחר חצות וערב פסח לאחר חצות כיום טוב** . ראה תד"ה מקום שנהגו, בעה"מ, תוס' חגיגה יז: ד"ה אלא, ריטב"א ד"ה מקום שנהגו, ביה"ל ס' תסח ד"ה מחצות, רמב"ם פ"ו כלי המקדש ה"י ופ"ח יו"ט ה"ז.

החבורה הבאה תתקיים אי"ה בליל שני לאחר תפלת מעריב

הנושא: איסור מלאכה בערב פסח אחר חצות וערב פסח לאחר חצות כיום טוב (ג:)

ניתן להחזיר את הבחינה על פרק א' ופרק ג' עד יום רביעי

עיקר תוס' פרק מקום שנהגו

(ג.) מקום

(ג:) העושה, וכאן, ומגדלי, כותבי

(גא.) אי, כיון

(גא:) אני, כגון

(גב.) ביישוב, ממקום

(גב:) עד, מתבערין

(גג:) מה ראו, אין

(גד:) והאמר (גה:) הכל

(גו:) דתנו, מוכן, כלל

(גז.) הכל